

**Χτίζοντας μια Πολυεθνολογική και
Πολυεθνική Κύπρο**

**Εισαγωγή στον
Πολυπολιτισμό**

Future Worlds Center 2008

Authors: Elia Petridou, Larry Fergeson
Editors: Dr. Yiannis Laouris, Prof. Joseph Joseph

Το βιβλιάρaki αυτό γράφτηκε στα πλαίσια του προγράμματος **‘Χτίζοντας μια Πολύ-Εθνολογική και Πολύ-Εθνική Κύπρο για την προώθηση Ευρωπαϊκών Αξιών και την Τοπική και Διεθνή Ειρήνη’.**

Ο βασικός στόχος του προγράμματος είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της Κυπριακής κοινωνίας σχετικά με το πώς μια πολύ-πολιτιστική και πολυ-εθνική Κύπρος εξυπηρετεί τις Ευρωπαϊκές αξίες και προωθεί την τοπική και διεθνή ειρήνη.

Για να επιτευχθεί ο βασικός στόχος, το πρόγραμμα έχει εμπλέξει μαθητές, δασκάλους και γονείς σε εργαστήρια και δραστηριότητες με στόχο τη δημιουργία ενός χάρτη οράματος για μια πολυπολιτισμική και πολυεθνική Κύπρο. Οι συμμετέχοντες παροτρύνθηκαν να οραματιστούν και εφαρμόσουν συγκεκριμένες δραστηριότητες που συμβάλλουν στην υλοποίηση του οράματος για μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Συντονιστής του προγράμματος είναι το Future Worlds Center (νομίμως εγγεγραμμένο ως: Κυπριακό Ινστιτούτο Νευροεπιστήμης και Τεχνολογίας), το οποίο εδρεύει στη Λευκωσία. Οι Εταίροι του προγράμματος είναι: ο Κυπριακός Σύνδεσμος Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Το Δίκτυο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Εκπαίδευσης, το Πανεπιστήμιο Κύπρου (Τμήμα Πολιτικών Επιστημών) και το δίκτυο Νεαρών Κυπρίων Επιστημόνων.

Το πρόγραμμα αποτελεί μέρος του προγράμματος πρωτοβουλίας UNDP Action for Cooperation and Trust, το οποίο στηρίζεται από τον Αμερικανικό λαό μέσω χρηματοδότησης από την USAID. *Για το περιεχόμενο αυτού του εγγράφου αποκλειστική ευθύνη φέρει το Future Worlds Center (νομίμως εγγεγραμμένο ως: Κυπριακό Ινστιτούτο Νευροεπιστήμης και Τεχνολογίας) και σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζει τις απόψεις του UNDP. Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό το δημοσίευμα είναι αυτές του/των συγγραφέα/ων και δεν αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τα Ηνωμένα Έθνη ή τα Κράτη Μέλη τους, το UNDP ή το USAID.*

Copyright 2008: Future Worlds Center (legal reg.: Cyprus Neuroscience and Technology Institute), Nicosia, Cyprus

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή στον Πολυπολιτισμό.....	4
Τι είναι Η Πολυπολιτισμικότητα;.....	4
Πολυπολιτισμικότητα και η Ευρωπαϊκή Ένωση.....	5
Προκλήσεις.....	6
Πολυπολιτισμική Κύπρος.....	6

Εισαγωγή στον Πολυπολιτισμό

Η Πολυπολιτισμικότητα είναι μια έννοια που συναντάμε όλο και πιο συχνά στην καθημερινότητα. Αναφέρεται στα πλαίσια διάφορων συζητήσεων και έχει αποκτήσει μέγιστη σημασία σε ότι αφορά την αντιμετώπιση, από μέρους των σχολείων της Κύπρου, της αυξανόμενης εισροής μεταναστών και πιο συγκεκριμένα μαθητών, με μητρική γλώσσα άλλη από την Ελληνική.

Τι εννοούμε όμως όταν μιλάμε για πολυπολιτισμικότητα; Ποιές είναι οι επιπτώσεις στη ζωή μας; Πώς μπορεί η έννοια αυτή να κατανοηθεί μέσα στα πλαίσια της εκπαίδευσης; Τι μπορούν να κάνουν δάσκαλοι, μαθητές, αλλά και γονείς για να προωθήσουν την πολυπολιτισμικότητα στη σχολική τους κοινότητα και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που προκύπτουν; Τι μπορούμε να κάνουμε ως κοινωνία για να εξασφαλίσουμε ότι ο κόσμος μας προχωρά μπροστά σε κλίμα δικαιοσύνης, σταθερότητας και αλληλοσεβασμού;

Αυτό το βιβλιάριο προσπαθεί να απαντήσει στις πιο πάνω ερωτήσεις και να συνεισφέρει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων, των ανασφαλειών και των δυσκολιών που σχετίζονται με την πολυπολιτισμικότητα.

Τι είναι η Πολυπολιτισμικότητα;

Ο όρος πολυπολιτισμικότητα εμφανίστηκε στο προσκήνιο το 1960 σε αγγλόφωνες χώρες λόγω των πολιτισμικών αναγκών μη Ευρωπαίων μεταναστών. Συνώνυμη έννοια είναι η πολλαπλότητα και συνύπαρξη πολιτισμών. Σύμφωνα με τον ανθρωπολόγο Franz Boas ο πολιτισμός ορίζεται σαν ένα σύστημα κοινών αντιλήψεων, αξιών, εθίμων, συμπεριφορών και τεχνουργημάτων που τα μέλη μιας κοινωνίας χρησιμοποιούν για να επιβιώσουν στον κόσμο τους και στις μεταξύ τους σχέσεις και μεταδίδεται από γενιά σε γενιά μέσα από τη μάθηση. Έτσι, η πολυπολιτισμικότητα αναφέρεται στο πλήθος διαφορετικών πολιτισμών μέσα σε μια κοινωνία.

Η **φιλελεύθερη πολυπολιτισμικότητα** εστιάζεται στην πολιτισμική διαφορετικότητα, υποστηρίζοντας την εθνική ποικιλία και διδάσκοντας την ανοχή. Βασίζεται στην ύπαρξη προϋπαρχόντων πολιτισμών οι οποίοι σχετίζονται και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους,

ενώ η **επικριτική πολυπολιτισμικότητα** επικεντρώνει την προσοχή της στις 'πλειοψηφίες' και 'μειοψηφίες'. Παράλληλα ασχολείται με τις παραδόσεις και τις πρακτικές που καθορίζουν μια κοινωνία στο σύνολο της. θεωρεί τις ανισότητες δυνάμεων και κυρίως το ρατσισμό ως μείζουσας σημασίας και δίνει έμφαση στην αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και υπερασπίζεται την 'πολυπολιτισμικοποίηση' της κοινωνίας.

Στην περίπτωση της Κύπρου, ο όρος πολυπολιτισμικότητα αναφέρεται στην πολιτισμική ποικιλία μέσα στην Κυπριακή κοινωνία συμπεριλαμβάνοντας Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, καθώς επίσης Αρμένιους, Λατίνους και Μαρωνίτες, αλλά και τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό ομάδων μεταναστών με διαφορετικές εθνικές καταβολές που έρχονται στο νησί (νόμιμους ή 'παράνομους'). Η πολυπολιτισμικότητα ως έννοια αναγνωρίζει τη διαφορετικότητα των εθνικών και πολιτιστικών ομάδων και προωθεί την αμοιβαία ανοχή και αποδοχή μεταξύ αυτών των ομάδων.

Πολυπολιτισμικότητα και η Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει δημιουργηθεί πάνω στις αρχές της πολυπολιτισμικότητας. Βασίζεται στις έννοιες της ειρηνικής και αρμονικής συνύπαρξης διαφορετικών χωρών και πολιτισμών στα πλαίσια ενός ειρηνικού και δημοκρατικού χώρου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ίσως το καλύτερο παράδειγμα μιας πολυπολιτισμικής κοινότητας που προωθεί την ειρήνη, τη δικαιοσύνη, την ισότητα, το σεβασμό της διαφορετικότητας και την ενεργή και δημοκρατική συμμετοχή όλων των πολιτών.

Η ΕΕ δεν εξυπηρετεί μόνο ως ίσως καλύτερο μοντέλο για τον προσωπικό και κοινωνικό τρόπο ζωής μέσα από τους κανονισμούς της, τις συνθήκες, τα κεκτημένα και, μέσα από τη δικαιοδοσία της, πάνω σε όλα τα κράτη μέλη ενισχύει τις πολυπολιτισμικές αξίες.

Είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν πρόνοιες και πολιτικές για να δημιουργήσουμε μια πολυπολιτισμική κοινότητα. Μια **πολυπολιτισμική πολιτική** προσφέρει συγκεκριμένα δικαιώματα

και θέση στις διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες μέσα στην κοινωνία, με σκοπό να εξασφαλίσει ότι θα συνεχίσουν σαν ξεχωριστές πολιτισμικές οντότητες και δεν θα αφομοιωθούν από τον κυρίαρχο πολιτισμό. Ο σεβασμός της διαφορετικότητας μπορεί να εκφραστεί μέσα από την παροχή δικαιωμάτων ή τη δημιουργία πολυπολιτισμικών κανονισμών. Ωστόσο, αυτά τα δικαιώματα και οι κανονισμοί είναι *εργαλεία της πολυπολιτισμικότητας* και όχι η πολυπολιτισμικότητα η ίδια. Το ξεχωριστό χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας είναι η θετική και η καλοπροαίρετη αποδοχή και αναγνώριση των διαφορετικών πολιτισμών, λόγω των παραδοσιακών αξιών αυτών των πολιτισμών και της ίδιας της ύπαρξής τους. Επίσης, ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαιτεί κατανόηση του γεγονότος ότι το να ανήκει κάποιος σε ένα πολιτισμό είναι σημαντικό κομμάτι της ανθρώπινης ύπαρξης.

Αξίζει να παρατηρηθεί ότι η ισότητα δεν είναι ισοδύναμη με την ομοιομορφία. Στον Καταστατικό Χάρτη των Δικαιωμάτων της ΕΕ, στο Άρθρο 22, στο τμήμα με τίτλο «Ισότητα», αναφέρεται ότι ο σεβασμός στη διαφορετικότητα είναι σημαντικό κομμάτι της έννοιας της ισότητας. Ενώ στο Άρθρο 13 η ΕΚ δίνει σαφή αρμοδιότητα στην Κοινότητα να νομοθετεί ενάντια στις ρατσιστικές διακρίσεις (*inter alia*). Ομοίως, στα Άρθρα 6 και 14 δίνεται έμφαση στα δικαιώματα για ελευθερία και εκπαίδευση.

Στα κριτήρια της Κοπεγχάγης, το 1993, απαιτείται ρητά από τις υποψήφιας χώρες να πετύχουν σταθερότητα των θεσμών...για να εγγυηθούν το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων. Ο Καταστατικός Χάρτης των Δικαιωμάτων, η Συνθήκη του Μάαστριχτ και τα Κριτήρια της Κοπεγχάγης μαζί με άλλες πρόνοιες και κανονισμούς τα οποία μαζί αποτελούν το "κεκτημένο" (*acquis*), υποδηλώνουν ότι η ΕΕ δίνει σημαντική αξία στα ανθρώπινα δικαιώματα, στα δικαιώματα των μειονοτήτων και τις θεωρεί σημαντικό συστατικό της δημοκρατίας που απαιτείται από τα κράτη μέλη της. Η αναγνώριση και ο σεβασμός της διαφορετικότητας μπορεί να είναι πηγή ενότητας μιας πολυπολιτισμικής πολιτείας. Η ιδέα της **ενότητας μέσα από τη διαφορετικότητα**, που έχει γίνει σύνθημα για την ΕΕ, φαίνεται να είναι ο μόνος τρόπος για πρόοδο σήμερα.

Προκλήσεις

Η έννοια της πολυπολιτισμικότητας έχει καταστεί στοιχείο πολιτικής διαμάχης και αντιπαλότητας μεταξύ μερικών κρατών μελών. Στην πιο ακραία μορφή, ενέχει τη βεβαιότητα ότι οι πολυπολιτιστικές κοινωνίες είναι λάθος εξ'επαρχής οδηγούν σε φυλετική εξασθένιση της επικρατούσας φυλής. Πιο ήπιες αντιλήψεις παρουσιάζουν την πολυπολιτισμικότητα όχι σαν κάτι κατ'ανάγκη κακό αλλά σαν κάτι αδύνατον. Επιχειρηματολογούν λέγοντας ότι προσπαθώντας να πετύχουμε το αδύνατον οδηγούμαστε σε μια διασπασμένη κοινωνία την οποία χαρακτηρίζει η έλλειψη πατριωτισμού και συνοχής. Αν και δεν είναι δυνατόν να προτείνουμε μια ιδανική λύση σε αυτές τις προκλήσεις που δημιουργεί η πολυπολιτισμική προσέγγιση, είναι πολύ σημαντικό να αναγνωρίσουμε την αξία μιας τέτοιας κοινωνίας.

Η **Εθνική διεκδικητικότητα** αποτελούσε μέρος ενός ευρύτερου ρεύματος πολιτικής ταυτότητας που μετέτρεψε την ιδέα της 'ισότητα μέσα από την διαφορετικότητα' σε 'ισότητα μέσα από την ομοιότητα'. Βασίζοντας τις πολιτικές τους επιλογές σε αυτή τη βάση, υποτιθέμενες ουδέτερες ελεύθερες δημοκρατίες έχουν καταστεί όργανα ηγεμονικών πολιτισμών που συστηματικά απεθνικοποιούν ή περιθωριοποιούν τις μειονότητες. Γι' αυτό είναι μείζουσας σημασίας να σεβαστούμε ότι οι μειονότητες έχουν το δικαίωμα για πολιτισμική ανάπτυξη και χρήση των προτύπων και συμβόλων τους ακριβώς όπως και τα ηγεμονικά ταίρια τους στο κράτος. Έχουν επίσης κάθε δικαίωμα να συμμετέχουν στα κοινά, να αναγνωρίζονται ως ομάδες και όχι μόνο ως πολιτιστικά ουδέτερα άτομα. Ο όρος πολυπολιτισμικότητα ενδύκνεται να χρησιμοποιείται για να περιγράψουμε την αναγνώριση της πολιτισμικής και εθνικής ποικιλίας μέσα στα δημογραφικά πλαίσια ενός συγκεκριμένου κοινωνικού χώρου.

Κάποιες χώρες έχουν επίσημες, ή *de jure*, αρχές πολυπολιτισμικότητας που έχουν στόχο τους τη διατήρηση των διαφορετικών πολιτισμών ή πολιτιστικών ταυτοτήτων μέσα σε μια ενοποιημένη κοινωνία. Σε αυτό το πλαίσιο, η πολυπολιτισμικότητα υποστηρίζει μια κοινωνία που προσφέρει ισότιμα δικαιώματα σε ξεχωριστές πολιτιστικές και θρησκευτικές ομάδες. Σε άλλα κράτη, έθνη ή κοινότητες οι *de facto* συνθήκες της πολιτισμικής διαφορετικότητας και ο κοσμοπολιτισμός λειτουργούν χωρίς επίσημη αναγνώριση.

Υποστηρικτές της υιοθέτησης (ή διατήρησης) επίσημων αρχών πολυπολιτισμικότητας συχνά αμφισβητούν ότι η πολιτιστική διαφορετικότητα είναι μια θετική δύναμη για την εθνικότητα της κοινωνίας ή την πολιτιστική της ταυτότητα. Η **επίσημη πολυπολιτισμικότητα** έρχεται σε αντίθεση με τη μορφή του επίσημα **επικυρωμένου μονοπολιτισμού** (μολονότι αυτός ο όρος χρησιμοποιήθηκε μόνο αναδρομικά). Ο μονοπολιτισμός υπονοεί μια κανονιστική πολιτιστική ενότητα ή πολιτιστική ομοιογένεια, όπου το έθνος αποδέχτηκε σε μεγάλο βαθμό τους μετανάστες. Ο μονοπολιτισμός συνοδεύεται από ποικίλους κανονισμούς αφομοίωσης και πρακτικές που προωθούν τον εκπολιτισμό (και προστασία) στα πρότυπα της κυρίαρχης κουλτούρας.

Πολυπολιτισμική Κύπρος

Η Κύπρος είναι ένα νησί με πολλές διακρίσεις. Είναι ο τόπος γέννησης της θεάς Αφροδίτης, ήταν δώρο του Μάρκου Αντωνίου προς την Κλεοπάτρα, ήταν το σπίτι του Οθέλλου και της Δεισδαίμονας... Είναι επίσης πολύ γνωστή σαν χώρος διατήρησης υπέροχων απομεινariών από την αρχή του πολιτισμού, που διατηρήθηκαν από τους Μυκηναίους Έλληνες, τους Μεσαιωνικούς Βενετούς, το Σταυροφόρο Ριχάρδο το Λεοντόκαρδο και τον Οθωμανό Σουλεϊμάν τον Εξοχότατο.

Άνθρωποι με διαφορετικές καταβολές και πολιτισμούς ήρθαν στην Κύπρο, για τη μεσογειακή της αύρα, τον καιρό και τις παραλίες της με στόχο τη γαλήνη και ηρεμία. Η Κύπρος ιστορικά φιλοξένησε πολλούς διαφορετικούς πολιτισμούς, συμπεριλαμβανομένων των Αρμένιων και των Μαρωνιτών. Τα τελευταία χρόνια, και ειδικά μετά την ένταξη της στην ΕΕ, περισσότεροι άνθρωποι έλκονται από το νησί ο καθένας αναζητώντας κάτι διαφορετικό. Εκτός από τους Ευρωπαίους, οι οποίοι μπορούν να επωφεληθούν από την ελεύθερη διακίνηση ατόμων μέσα στα όρια της ΕΕ, άνθρωποι από τις υπόλοιπες χώρες έρχονται στην Κύπρο για λόγους όπως είναι η αναζήτηση εργασίας, η καλύτερη ποιότητα ζωής, ή λόγω συρράξεων στη δική τους χώρα, π.χ. Ιράκ, Λίβανος. Δυστυχώς, πολλοί αισθάνονται ανεπιθύμητοι ή αντιμετωπίζουν δυσκολίες

στην ένταξη τους στην Κυπριακή κοινωνία. Αυτή η απόρριψη δεν είναι μόνο σε προσωπικό ή κοινωνικό επίπεδο αλλά σε κάποιες περιπτώσεις επιβάλλεται και από το νόμο. Η δομή της Κυπριακής κοινωνίας και των θεσμών της δείχνει να υστερεί στην υποστήριξη μιας υγιούς συνύπαρξης μεταξύ των διαφορετικών εθνικών ομάδων με στόχο την κοινωνική αφομοίωση.

Η Κυπριακή κοινωνία θα μπορούσε να επωφεληθεί πάρα πολύ από προγράμματα ενημέρωσης τα οποία να ρίχνουν φως στις αλληλοεξαρτήσεις που χαρακτηρίζουν το σημερινό παγκοσμιοποιημένο πλανήτη και στις νέες Ευρωπαϊκές αρχές και αξίες.

Χτίζοντας μια Πολύ-Εθνολογική και ΠολυΕθνική Κύπρο για την προώθηση των Ευρωπαϊκών Αξιών και Τοπική και Διεθνή Ειρήνη

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΠΟ:

Young
Cypriot
Scientists
Network

Future Worlds Center (legal reg.: Cyprus Neuroscience and Technology Institute)

Human Rights Education Network

University of Cyprus

Cyprus Adult Education Association

Young Cypriot Scientists Network

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ:

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Future Worlds Center

(legal reg.: Cyprus Neuroscience and Technology Institute)

Οδός Προμηθέως 5, γραφεία 4 & 9

1065 Λευκωσία, Κύπρο

Τήλ: +357 22873820

Φαξ: +357 22873821

www.futureworldscenter.org

Copyright 2008: Future Worlds Center (legal reg.: Cyprus Neuroscience and Technology Institute), Nicosia, Cyprus

All rights reserved

ISBN: 978-9963-677-24-5